



MASARYKOVA UNIVERZITA  
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

**D-E**

**Nedostatečně rozpracovaná teorie a její aplikace (ve formě oblastí hodnocení teorie a pracovních otázek)**

**Katedra sociální politiky a sociální práce**

**Prostituce provozovaná studentkami v České republice optikou teorie anomie R.K. Mertona**

Závěrečná stať do kurzu Sociální deviace

Lenka Nejedlíková

414612

Jaro 2015

## Úvod

V této práci se zabývám využitím a zhodnocením vhodnosti teorie anomie Roberta Kinga Mertona k vysvětlení fenoménu prostituce jasněji! v České republice. Proč se zabýváte tímto problémem a využíváte Mertenovu teorie a ne jiným a jiné?? Tohoto cíle dosáhnu prostřednictvím dalších kapitol statě. V první kapitole se snažím objasnit proč je téma prostituce provozované studentkami na území České republiky důležité a proč jsem ho zvolila pro svoji práci, a to za pomoci statistických údajů a odborné literatury. Ve druhé kapitole objasňuji pomocí odborné literatury teorii anomie Rudolfa Mertona a předkládám její vysvětlení. Ve třetí kapitole jsem s pomocí zdrojů použitých v kapitole 1 a 2 zvolila indikátory, pomocí kterých lze Mertonovu teorii anomie aplikovat na prostituci žen v České republice a vysvětlit příčinu tohoto deviantního chování. V závěru jsem zhodnotila, zda bylo vhodné použít tuto teorii k problematice prostituce studentek v České republice a uvádím další možné teorie, které bych pro vysvětlení tohoto jevu zvolila.

### 1. Prostituce žen na území České republiky

toto v podobě jedné věty, odkazu na konkrétní statistiky, uveďte v úvodu, ne zde!

Jandourek definuje prostituci jako poskytování sexuálních služeb za finanční nebo jinou odměnu a to především ženami. Podle něj je její hlavní příčinou snaha o dosažení finančního příjmu, sociálního postavení nebo jiných hodnot (Jandourek, 2007). Podle Chmelíka (2004) je **prostituce provozována pouze za účelem zisku**, přičemž většina prostitutek je k tomuto způsobu výdělků donucena **nízkou kvalifikací a opožděným vývojem**, kvůli kterým nemají šanci získat zaměstnání. Za nejvíce vlivné považuje prostředí, ve kterém ženy a dívky prožívají dětství, přičemž **prostitutky nejčastěji pochází z rozvrácených nebo neúplných rodin**, ze kterých utíkají a stanou se závislými na drogách. Prostituce je potom v mnoha případech prostředkem k opatření peněz na drogy. Podle Chmelíka jde zároveň o trvalý a dlouhodobý problém společnosti. „Prostituce zatím vždy vyhrála nad společností, která se bez ní asi nedokáže obejít, rozhodně si však nemůže dovolit její nekontrolovatelné bujení“ (Chmelík, 2004, 56). Proč se zde zabýváte vymezením

prostitute? K čemu Vám to je? Proč se nezacílíte přímo na cílovou skupinu s tím, že jí můžete vnímat jakou skupinu osob, která... (odpovídá určitému vymezení prostituce)

### **1.1. Výskyt prostituce u studentek jakých, kde?**

Odhad výskytu prostituce na území České republiky vychází z několika zdrojů. Jedním z nich je „Rozbor problémů souvisejících s prostitucí a vymezení podmínek jejich systémového řešení“ (2005), vypracovaný odborníky vedených Ministerstvem vnitra České republiky. Tento dokument popisuje současný stav prostituce v České republice, předkládá návrhy na její řešení a popisuje způsoby její regulace ve vybraných státech. V této zprávě se odhadují odborníci počet pravidelně veřejně sexuální služby nabízejících osob na 4 000 – 5 000 (v letních měsících se tento počet přibližně zdvojnásobuje). Cenové relace se u silniční a pouliční prostituce pohybují v rozmezí mezi 100 – 2 500 Kč v závislosti na druhu poskytovaných služeb. Podniků poskytujících erotické a sexuální služby je přibližně 600, přičemž erotické služby v nich poskytuje přibližně 6 000 žen. Zde jsou ceny výrazně vyšší než u pouliční prostituce a stanovují se podle sazebníku, který závisí na druhu poskytované služby a času stráveného se zákazníkem. Podle odhadů založených na dokumentu Rozbor problémů souvisejících s prostitucí a vymezení podmínek jejich systémového řešení“, jehož autorem je skupina odborníků vedených Ministerstvem vnitra České republiky, se na veřejnosti vyskytuje pravidelně 4-5 tisíc prostituujících osob, přičemž v létě se jedná až o dvojnásobek. V podnicích poskytuje sexuální služby odhadem 6 tisíc žen. Podle odhadu neziskové organizace Rozkoš bez rizika, která se zaměřuje na prevenci sexuálně přenosných chorob a životní situace žen, které se žíví jako sexuální pracovnice, založených na výzkumu je denně na území České republiky připraveno 6 tisíc žen poskytnout sexuální nebo erotickou službu. Podle pilotního výzkumu mezi zákazníky komerčních sexuálních služeb ve dvou příhraničních regionech české republiky (Kocourek, Hulíková, 2005) jsou mezi ženami provozujícími prostituci i vysokoškolské studentky, a to především z Prahy, které si do příhraničních oblastí jezdí vydělávat peníze, aby mohly studovat.

## **2. Základní principy teorie anomie Roberta Mertona**

Merton ve své teorii jaké? nahrazuje handicap individuální handicapem sociálním a převádí zodpovědnost ze strany jedince na kulturu, která ho obklopuje (kdo to tvrdí?). Jeho teorie se setkává s teorií Durkheima ve vnímání anomie jako stavu nedodržování norem nastavených institucemi ve společnosti, Merton se ale zabývá především jejími příčinami. Ve

svém výzkumu se Merton zabýval americkou společností ve 30. letech a jejím kontrastem mezi americkým snem a ekonomickou nerovností. Podle konceptu amerického snu by všichni měli usilovat o stejně vznosné cíle, protože cesta je otevřena všem, dnešní domnělý neúspěch není ničím jiný, než zastávkou na cestě k budoucímu úspěchu, a skutečným neúspěchem je slevit ze svých ambicí nebo se jich vzdát (Merton, 2007). Munková uvádí, že podle Mertona byla jeho teorie platná jen pro americkou společnost, později se však ukázalo, že reflektuje základní sociální nerovnosti přítomné ve všech společnostech a že jeho základní úvahu i nesouladu mezi institucionálně povolenými prostředky a cíli společnosti lze používat obecněji (Munková 2013). Základní myšlenkou Mertonovy teorie anomie je, že **na lidi s nižším vzděláním působí tlak způsobený vnější kulturou k hromadění bohatství srozumitelněji, ale zároveň jim tato kultura jaká? Co to je? neumožňuje dosáhnout ho přijatelnými způsoby a to je jakými?, přičemž peněžní zisk je hodnotou převyšující všechny ostatní nejsané pro laika!.**

S Mertonovou teorií anomie souvisí také jeho koncept individuální adaptace, který rozlišuje prostředky dosahování cílů. V rámci konformity člověk přijímá kulturně předepsané cíle a k jejich dosažení využívá institucionálně povolené prostředky. Deviantní adaptace rozlišuje na inovace, ritualismus, retreatismus a rebelii. Inovace přijímá stanovené cíle, ale odmítá institucionálně povolené prostředky k jejich dosažení. Jako ukazatel anomie ve společnosti potom slouží rozsah anomie. Konzervativním způsobem adaptace je ritualismus, kdy jsou odmítány předepsané cíle, ale zároveň uznávány povolené prostředky, které se tak stávají sami cíli. Jde o sociální tenzi upnutím se na bezpečnou rutinu dodržování norem. Formou úniku je retreatismus, v rámci kterého dochází k celkovému odklonu od konvenční společnosti a jeho představitelé jsou společenskými vydědění. K nahrazení kulturou předepsaným cílů a institucionálně předepsaných prostředků dochází při rebelii, kdy dochází k překonávání napětí mezi omezenými příležitostmi a cíli k jejich dosažení (Munková, 2013).

### **3. Indikátory zvolené k testování teorie anomie R. Mertona a jejich aplikace na prostituci žen v České republice**

**Ptáte se prostitutek, proto by pracovní otázky měly být formulovány v podobě odpovídající tomuto dotazování!!!**

Kulturní struktura společnosti vymezuje základní hodnotou úspěch, představený finančním úspěchem.

Udává česká společnost jako základní hodnotu úspěch, představený finančním výdělkem? Reformulujte např. do podoby Domníváte se, že peníze jsou v současné společnosti naprosto nezbytné pro to, aby člověk přežil? Je pro Vás v této souvislosti finanční přínos z prostituce tím nejdůležitějším, proč děláte tuto práci?

Podle výzkumu z roku 2005 uskutečněného centrem pro výzkum veřejného mínění je pro muže mezi 15.-19. rokem života nejdůležitější dosáhnout co nejvyššího vzdělání a úspěchu v zaměstnání. U žen je na prvním místě mít stálého partnera, následuje úspěch v zaměstnání a po něm dosažení co nejvyššího vzdělání. Přestože s přibývajícímí léty klesá v české společnosti (především u mužů) význam, který přisuzují úspěchu v zaměstnání spojeného s finančním úspěchem, stále je to hodnota, která se drží u vrcholu žebříčku společně se stálým partnerským vztahem a dětmi. Myslím, že úspěch představený finančním ziskem je pro český národ důležitou hodnot, kterou řadí mezi své nejvyšší cíle.

Sociální struktura neumožňuje jeho dosažení, případně jednoznačně nedefinuje prostředky k jeho dosažení.

????

Česká společnost definuje jako způsob dosažení finančního úspěchu především dosažení co nejvyššího vzdělání jedince, případně praxi. Česká společnost zároveň umožňuje dosažení vzdělání prostřednictvím státních i soukromých středních a vysokých škol, přičemž na státních školách umožňuje studium bez poplatků. Studenti však musí při studiu platit ubytování, stravu, učební pomůcky a základná životní potřeby, což je problémem obzvlášť pro ty studenty, kteří nemají finanční podporu rodičů při studiu. Společnost v tomto případě neposkytuje studentům sociální podporu k dosažení vzdělání a zároveň nenabízí dostatek pracovních příležitostí pro studenty, které by byly zároveň slučitelné se studiem.

**pokud vycházíte z Mertonovy teze, že „na lidi s nižším vzděláním působí tlak způsobený vnější kulturou k hromadění bohatství, ale zároveň jim tato kultura neumožňuje dosáhnout ho přijatelnými způsoby, přičemž peněžní zisk je hodnotou převyšující všechny ostatní“, pak musí být hodnocení platnosti této teorie zastoupeno všemi uvedenými oblastmi, tj. –**

**nižší vzdělání**

**vnější tlaky chovat se určitým způsobem – jakým**

**klíčová hodnota peněžní zisk**

**neschopnost dosáhnout peněžního zisku**

**volba nekonformního jednání (z existujících typů možného chování/způsobů adaptace)**

## **Závěr**

Na základě statistických analýz a odborné literatury jsem stanovila indikátory, s jejichž pomocí jsem testovala platnost Mertonovy teorie anomie na problému prostituce v České republice. Dílčí otázky, které jsem aplikovala na problematiku prostituce v České republice potvrdily, že česká společnost udává úspěch (finanční úspěch představený úspěchem v zaměstnání) jako jednu ze základních hodnot, definuje způsoby jeho dosažení, ale umožňuje jen částečně jeho dosažení (finančně zajištěným studentům). Teorie anomie Roberta Kinga Mertona je tedy platná při aplikaci problém prostituce provozované studentkami v České republice.

Silnou stránkou teorie je, že ačkoliv byla vytvořena jen pro konkrétní menšinu v dané zemi (černoši v Americe), lze ji zobecnit tak, že lze použít k vysvětlení deviantního jednání v jakékoliv jiné kultuře. Jako slabou stránku této teorie vidím, že vymezuje úspěch jen v rámci finančního obohacení, přestože myslím, že pro černošské obyvatelstvo v Americe mohlo být důležité také dosažení určitého uznání mezi svojí menšinou, a mezi bílými obyvateli.

**Další příčiny prostituce v České republice a jejich možné vysvětlení prostřednictvím dalších teorií sociálních deviací**

- Nedostatek autonomie jedince – mladým lidem může být upírána autonomie ze strany rodičů, mohou se proto rozhodnout osamostatnit se a dokázat svoji autonomii tím, že si najdou vlastní zdroj finančních příjmů v poskytování sexuálních a erotických služeb. Tato příčina lze vysvětlit pomocí teorie rovnovážné kontroly Charlese R. Tittleho
- Neukotvenost jedince – Mladé dívky v pubertálním věku mohou hledat své místo ve společnosti a to i prostřednictvím zaměstnání, jejich nezakořeněnost může vést k prostituci, kterou řeší technikami neutralizace a tím prostituci ospravedlňují. Tuto příčinu vysvětluje Koncept neukotvenosti a techniky neutralizace Davida Matzy.
- Raný věk, vyšší četnost žen žijících se prostitutí jsou příčinami, které vysvětluje teorie diferencované asociace Edwina Sutherlanda, podle které se člověk učí kriminálnímu jednání v interakcích s blízkými osobami, kterými může být rodina (matka), nebo vrstevníci.

### Seznam použitých zdrojů

HORÁKOVÁ, Naděžda: Co je pro nás v životě důležité. 2005. Dostupné z: [http://cvvm.soc.cas.cz/media/com\\_form2content/documents/c3/a3942/f11/100044s\\_cervenka-hodnoty.pdf](http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3942/f11/100044s_cervenka-hodnoty.pdf)

CHMELÍK, Jan. *Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu : učebnice pro vysoké školy bezpečnostně právního a kriminalistického zaměření*. Praha: Linde, 2004, 185 s. ISBN 8072014803.

HULÍKOVÁ, Tereza, KOCOUREK Jiří. 2005. Zpráva z projektu „Pilotní výzkum mezi zákazníky komerčních sexuálních služeb ve dvou příhraničních regionech České republiky“ [online]. [cit. 30. 3. 2015].

Dostupné z: [http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs\\_atlantic/data/files/iom-projekt-2005.pdf](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/iom-projekt-2005.pdf)

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 9788073672690.

MERTON, Robert King. *Studie ze sociologické teorie*. Vyd. 2. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007, 276 s. ISBN 9788086429700.

MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální deviace: přehled sociologických teorií*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 168 s. ISBN 9788073803988.

Rozbor problémů souvisejících s prostitucí a vymezení podmínek jejich systémového řešení. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné z:

<file:///C:/Users/414612/Downloads/iom-projekt-2005.pdf>